

Aleg 107

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie dalszego uposażenia i rozwinięcia działalności Banku krajowego, oraz zmian w statucie w tym celu potrzebnych.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu z dnia 10. czerwca 1913 LW. 96412 zwrócił się Wydział krajowy do Wysokiego Sejmu w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego do wysokości 25 milionów koron a w sprawozdaniu z dnia 24. czerwca 1913 LW. 106554 w przedmiocie podwyższenia gwarancyi kraju dla emisji obligacji kolejowych do kwoty stu milionów koron.

Po wydrukowaniu tych sprawozdań przedłożyła Dyrekcyja Banku krajowego uchwalone na posiedzeniu Rady nadzorczej Banku krajowego z dnia 30 października 1913 wnioski, zmierzające do dalszego uposażenia Banku krajowego, jakiego wymagają zwiększone potrzeby kredytowe kraju w jego obecnem położeniu ekonomicznem. W szczególności wnioski te obejmują powiększenie kapitału zakładowego Banku krajowego do kwoty 50 milionów koron, rozszerzenie gwarancyi kraju dla emisji obligacji komunalnych (ze stu) do wysokości dwustu milionów koron, obligacji kolejowych (z 50) do 100 milionów koron, rozszerzenia gwarancyi kraju za ulokowane w Banku krajowym wkładki oszczędności (z 40) do 100 milionów koron, powiększenia granic wydawania asygnat kasowych (z 4) do 10 milionów koron, wreszcie utworzenia rezerw specjalnych (§§. 98, 101, 102 i §. 1 al 2, 3b, 3c, 50, 71, 89, 90, 98 i 101).

Wnioski te przyjął Wydział krajowy i przedstawia je do uchwały Wysokiemu Sejmowi, poprzedzając następującem uzasadnieniem.

W kraju naszym odczuwać się daje, zwłaszcza w ostatnich latach, silna i chwalebna dążność do lepszego zorganizowania produkcji, komunikacji oraz wszechstronniejszego i lepszego spełniania zadań publicznych przez gminy, zwłaszcza miejskie, przez powiaty i kraj. Dążność ta spowodowała bardzo znaczny i nagły wzrost potrzeb kredytu publicznego i prywatnego.

Zaspokojenie tych potrzeb kredytowych utrudnił szereg przyczyn, zupełnie od kraju niezależnych, jak ogólna i anormalnie wysoka drożyzna kredytu, brak wolnej gotówki w świecie, ostatnia panika wojenna, wreszcie klęski rolnicze, zeszłoroczna w niektórych, a tegoroczna klęska wylewów i nieurodzaju, na znacznych bardzo przestrzeniach kraju.

Bank krajowy w tych warunkach i wobec rozporządzalnych środków zmuszony jest usuwać lub odraczać nawet całkiem słuszne żądania kredytowe, a nadto nie ma dostatecznej swobody rozszerzania niektórych działów swych interesów. Jeżeli zatem ma Bank krajowy spełnić zadania, dla jakich go założono, być głównem źródłem i regulatorem kredytu w kraju, to musi opierać się o znaczny, wzrastający, w miarę wzrostu zadań, własny kapitał zakładowy.

Wobec szczegółowego uzasadnienia potrzeby podwyższenia kapitału zakładowego Banku krajowego w sprawozdaniu z dnia 10. czerwca 1913 LW. 96.412 ograniczamy się w tej sprawie do tych kilku słów, powołując się na motywy zawarte w sprawozdaniu naszym do LW. 96.412/1913.

Wzrastające niemal z dnia na dzień potrzeby kredytowe, zwłaszcza wskutek klęski elementarnej, która w czerwcu 1913 roku, t. j. w chwili wygotowania naszego sprawozdania do LW. 96.412 nie była jeszcze wiadomą, jakoteż konieczność pozostawienia sobie otwartej drogi, by w chwili odpowiedniej skorzystać z rynku pieniężnego, uzasadniają wniosek o powiększenie kapitału zakładowego o 35 milionów koron, t. j. do wysokości 50 milionów koron, przyczem kwestję jednorazowej lub stopniowej realizacji tej podwyżki, jej form i warunków pozostawia się decyzji Wydziału krajowego w porozumieniu z Dyrekcją i Radą nadzorczą Banku krajowego.

Opłatę procentów i amortyzowanie pożyczki, zaciągnąć się mającej przez kraj na podwyższenie kapitału zakładowego Banku krajowego, weźmie Bank krajowy na siebie.

W celu umożliwienia Bankowi krajowemu powiększenia jego zdolności działania, zawiera wspomniane sprawozdanie dalsze wnioski o podwyższenie gwarancji kraju dla emisji obligów komunalnych do wysokości 200 milionów koron, obligów kolejowych do wysokości 100 milionów koron, o rozszerzenie gwarancji kraju za ulokowane w Banku krajowym wkładki oszczędności do 100 milionów koron i o powiększenie granic wydawania asygnat kasowych do 10 milionów koron.

Obecne granice prawa emisji obligacji komunalnych i kolejowych są niedostateczne, a zresztą są już na wyczerpaniu. Z przyznanego bowiem Bankowi krajowemu prawa emisji 100 milionów koron obligów komunalnych wyczerpano już 89,5 milionów koron, z przyznanych 50 milionów koron obligacji kolejowych emitowano już 46 milionów koron. Zresztą w tej ostatniej kwestyi odsyłamy do motywów zawartych w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 24. czerwca 1913 LW. 106.554.

Chwilowy zastój w zbycie emisyjnych papierów nie powinien być powodem odraczania uchwały Wysokiego Sejmu, albowiem przez opóźnienie formalnego uprawienia do działania możnaby uniemożliwić wykorzystanie odpowiedniej chwili.

Rozszerzenie granicy gwarancji kraju dla sumy wkładek oszczędności, oraz wydawania asygnat kasowych jest wskazaniem i pożądanem, mogą bowiem zajść okoliczności, że i z tego źródła mogłyby Bank krajowy skorzystać i czerpać obfite środki.

Wszystkie te wnioski obejmują środki, mające zapewnić Bankowi krajowemu należytą zdolność i swobodę akcji, aby przez odpowiednią politykę kredytową wspierał rozwijającą się produkcję i stwarzał pola pracy i zarobku w kraju. Wreszcie wymagają uzasadnienia wnioski o utworzenie specjalnych rezerw (§§ 101 i 98 statutu).

Statut Banku krajowego w paragrafach 25, 46 i 67 przewiduje tworzenie sui generis „specjalnych rezerw“, jak je nazywa, w szczególności osobnych funduszy, które obok dotyczących wierzytelności i innych aktywów Banku, poręczają posiadaczom listów zastawnych, obligacji komunalnych i kolejowych prawidłową wypłatę procentów i kapitałów, za które secundo loco gwarantuje fundusz krajowy.

Tak skonstruowane „specjalne rezerwy“ nie mogą być uważane za takie po myśli § 95 lit. f ustawy z 25. października 1896 roku L. 220 Dz. u. p. t. j. nie mogą one względnie ich dotacje stanowić pozycji potrącalnej przy zestawianiu podstawy opodatkowania, a to dlatego, ponieważ wspomniana ustawa kwalifikuje jako takie tylko jedynie fundusze przewidziane w statutach przez rząd zatwierdzonych, które są przeznaczone wyłącznie na pokrycie strat i ubytków dokładnie oznaczonego jednego rodzaju, (nie kumulatywnie, ale indywidualnie), a te straty i ubytki bądź już nastąpiły, bądź też spodziewać się ich można ze względu na rodzaj i stonunki przedsiębiorstwa, (oder als voraussichtliches Ergebniss der Geschäftsverhältnisse zu gewärtigen sind“).

Wobec tego Bank krajowy nie ma funduszy rezerwowych, strat we właściwym tego słowa znaczeniu, które są bądź rozsądną asekuracją przeciwko stratom i ubytkom nieodłącznym — rzecz można nawet pewnym, względnie bardzo prawdopodobnym w większym gospodarstwie kredytowym w pewnych jego gałęziach, bądź też wyrażają pewne zobowiązania przedsiębiorstwa, które zazwyczaj z matematyczną dokładnością, lub według reguł prawdopodobieństwa zestawić się dadzą.

„Rezerwy specjalne“ w właściwym tego słowa rozumieniu, których konstrukcja pod względem materalnym i formalnym odpowiada § 95 lit. f ustawy o b. p. o.

mają tę nadzwyczajnie ważną zaletę, że dotacje ich czy z czystego zysku, czy też przed obliczeniem zysku bilansowego uskutecznione, wolne są od podatku zarobkowego. Znaczy to praktycznie, że gospodarstwo, które rezerwy takie posiada i dotuje je 1) płaci znacznie mniejsze podatki zarobkowe, zamiast odwozić bowiem część zysku do skarbu państwa, zatrzymuje je u siebie, pozostawia w swoim gospodarstwie i 2) jest w możności używać ich na cele wytwórcze w gospodarstwie, a wreszcie 3) zmniejsza wskutek tego rokrocznie podstawę opodatkowania, gdyż zarobkowy podatek z podatkiem wlicza się do zysku.

Nadto gospodarstwo uposażone w rezerwy na specjalne straty niezależnia rezultat gospodarczy od przewidzieć się niedających dokładnie strat.

Wskutek tych korzyści, jakie zapewniają gospodarstwu rezerwy specjalne we właściwym znaczeniu tworzą instytucje kredytowe, zwłaszcza większe, dwa, trzy i więcej takich specjalnych funduszy rezerwowych, jak np. Czeski Bank krajowy, Hipoteczny Bank Królestwa Czech, Hipoteczny zakład kredytowy Tyrolu, Dolnej Austrii, Karyntyi, Śląski zakład kredytowy i t. d.

Na tej podstawie przedkładamy wnioski o utworzenie specjalnych funduszy rezerwowych, jak funduszu strat kursowych przy papierach własnej emisji, w dziale wekslowym, kredytów w rachunkach bieżących, pożyczek hipotecznych, komunalnych, kolejowych, gotówkowych, a częściowo na dotację funduszu emerytalnego dla dyrektorów, urzędników i sług Banku krajowego.

Na utworzenie tych funduszy strat nie potrzeba ofiar. Zysk bilansowy będzie nadal taki sam, jak dotychczas t. j. rezerwy specjalne nie uszczuplą go zupełnie. Pośrednio nawet go zwiększą przez mniejszą co roku podstawę opodatkowania (o kwotę dotacji funduszy strat) i z zysku czynione, ale potrącalne przy opodatkowaniu dotacje funduszy emerytalnych. Co się tyczy wysokości i sposobu dotacji tych specjalnych rezerw, to statuty austriackich banków krajowych i krajowych zakładów hipotecznych, względnie komunalnych zawierają niejednakowe postanowienia. Wydział krajowy podziela zdanie Dyrekcyi Banku krajowego, że w tej sprawie najważniejszym jest zachowanie sobie swobody ruchu i nieoznaczanie ściśle granic każdego funduszu.

Przy tej sposobności oświadczyła się Rada nadzorcza, zgodnie z komisarzem krajowym, za wprowadzeniem do statutu Banku krajowego zamierzonego już dawniej postanowienia, że członkowie Rady nadzorczej, komisarz rządowy i krajowy w sprawie korzystania z kredytu w Banku krajowym mają mieć tylko te prawa, jakie przysługują Dyrektorom Banku krajowego (§ 5 Norm służbowych dla Dyrektorów Banku kraj), t. j., że dla nich więc otwarte są tylko następujące działy interesów:

a) pożyczki hipoteczne, b) depozyta, c) zastaw papierów wartościowych, d) rachunek otwarty, pokryty papierami wartościowymi, e) rachunek otwarty przekazowy, f) asygnaty kasowe.

Wskutek tego uzupełniamy odpowiednio § 110 statutu.

Na podstawie powyższego *Wydział krajowy, uchylając równocześnie wnioski zawarte w sprawozdaniu z dnia 10 i 24 czerwca 1913 LW. 96.412 i 106.554 wnosi:*

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A.

a) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki krajowej w takiej wysokości, jaka okaże się potrzebną na powiększenie kapitału zakładowego Banku krajowego o sumę trzydziestu pięciu milionów koron, t. j. do wysokości 50 (pięćdziesięciu) milionów koron.

Zrealizowanie tej pożyczki jednorazowe lub stopniowe, tudzież wszystkie warunki, wysokość jej oprocentowania, względnie oprocentowania obligów tej pożyczki, wogóle sposób jej zrealizowania pozostawia się decyzji Wydziału krajowego, powziętej w porozumieniu z Dyrekcyą i Radą nadzorczą Banku krajowego.

b) Bank krajowy ma aż do umorzenia tej pożyczki tytułem zwrotu Funduszu krajowemu dostarczać z bieżącego funduszu bankowego kwot na oprocentowanie i spłatę pożyczki.

c) Sejm upoważnia Wydział krajowy względnie Bank krajowy do uzyskania od c. k. Rządu, a w miarę potrzeby od Rządów innych Państw, wszystkich przywile-

jów i uprawnień dla tej pożyczki, jakie ze względu na cel, miejsce i sposób realizacji pożyczki będą możliwe do uzyskania.

d) Sejm uchwala następujące zmiany statutu bankowego:

1) W § 1 al. 2 skreśla się wyrazy końcowe: „wynosić będzie 15 milionów koron“, natomiast dodaje się ustęp:

Wzrósł do 15 (piętnastu) milionów koron. Uchwałą z dnia przeznaczył Sejm krajowy fundusz dalszych trzydziestu pięciu milionów koron, skutkiem czego kapitał zakładowy Banku po zrealizowaniu powyższej uchwały sejmowej wynosić będzie pięćdziesiąt milionów koron (K. 50 000.000).

2) W § 98 skreśla się końcowe zdanie: kapitał zakładowy składający się z kwoty jednego miliona złr. (dwóch milionów koron), którą kraj wyposażył dział bankowy i z kwot przekazywanych na pomnożenie kapitału zakładowego w myśl § 101 lit. a statutu“, natomiast dodaje się słowa:

„Kapitał zakładowy, wynoszący pięćdziesiąt milionów koron (§ 1 i § 101 lit. a statutu“).

3) W § 101 lit. a i w § 102 al. 1 w miejsce słów „piętnastu milionów“ wstawia się słowa: „pięćdziesięciu milionów“.

B.

I) Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacji komunalnych Banku krajowego pierwszej i następnych emisji aż do dalszej wysokości stu milionów koron imiennej wartości, czyli razem z dotychczas przyjętą gwarancją do wysokości dwustu milionów koron imiennej wartości w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacji komunalnych poręczają w pierwszym rzędzie wierzycielności Banku krajowego, pochodzące z pożyczek komunalnych specjalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacji komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero o ileby wyżej wymienione fundusze nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacji komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancja kraju.

II) Sejm uchyla postanowienia § 3 B., ostatnie trzy zdania statutu Banku krajowego w osnowie obecnie obowiązującej i uchwala je w osnowie następującej:

Wszystkie obligacje komunalne wszelkich emisji, będące równocześnie w obiegu nie mogą łącznie przekraczać sumy K 200,000.000 (dwieście milionów koron) imiennej wartości.

Do emisji obligacji komunalnych ponad powyższą sumę potrzebnem jest zezwolenie c. k. Rządu.

Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań, wypływających z wydania obligacji komunalnych pierwszej i następnych emisji, aż do łącznej wysokości dwustu milionów koron imiennej wartości w ten sposób iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału posiadaczom obligacji komunalnych poręczają w pierwszym rzędzie wierzycielności Banku, pochodzące z pożyczek komunalnych, dalej specjalny fundusz rezerwowy, utworzony dla obligacji komunalnych, następnie Bank krajowy całym swoim majątkiem, a dopiero, o ileby wyżej wymienione fundusze nie pokrywały zobowiązań wynikłych z wydania obligacji komunalnych, wchodzi w zastosowanie gwarancja kraju.

III) Sejm uchyla § 50 statutu Banku krajowego w obecnym brzmieniu „Obligacje komunalne będą opiewały na 100 złr. (200 K.) lub wyższe przez 200 podzielne kwoty“ i uchwala go w osnowie następującej:

„Przepisy szczegółowe o emisjach, seryach, imiennej wartości sztuk, walucie, okresie umorzenia i stopie procentowej obligacji komunalnych wyda Wydział krajowy na przedstawienie Dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej“.

C.

Sejm uchyla postanowienia § 3 C) alinea druga wiersz trzeci z góry i alinea czwarta, statutu Banku krajowego w osnowie obecnie obowiązującej i uchwala je w osnowie następującej:

§ 3 C) alinea druga wiersz trzeci z góry: Wszystkie obligacje kolejowe, będące równocześnie w obiegu, nie mogą łącznie przekraczać kwoty 100,000.000 (sto milionów koron) imiennej wartości.

§ 3 C) alinea czwarta: Kraj gwarantuje dopełnienie zobowiązań wyływających z wydania obligacji kolejowych aż do wysokości imiennej wartości 100,000.000 K. (stu milionów koron) w ten sposób, iż regularną opłatę procentów i spłatę kapitału poręczają w pierwszym rzędzie wierzycelności Banku krajowego, pochodzące z pożyczek udzielonych w obligacjach kolejowych, jakoteż nabyte w myśl § 64 lit. b walory kolejowe, specjalny fundusz rezerwowy utworzony dla obligacji kolejowych (§ 76), następnie cały majątek Banku krajowego (§ 67), a dopiero wówczas i o tyle, o ileby rzeczony aktywa na pokrycie w mowie będących zobowiązań nie wystarczały, wchodzi w zastosowanie gwarancja kraju.

Sejm uchyla § 71 statutu Banku krajowego w obecnym brzmieniu „Obligacje kolejowe będą opiewały na 50 złr. (100 K.) lub wyższe przez 100 podzielne kwoty“ i uchwała go w osnowie następującej:

„Przepisy szczegółowe o emisjach, seryach, imiennej wartości sztuk, walucie, okresie umorzenia i stopie procentowej obligacji kolejowych wyda Wydział krajowy na przedstawienie Dyrekcyi i po wysłuchaniu Rady nadzorczej.

D.

i) Zwrot wkładek oszczędności, lokowanych w Banku krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i opłatę odsetek od tychże wkładek, poręcza posiadaczom książeczek wkładkowych przedewszystkiem Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem swojemi aktywami i funduszem rezerwowym, a w dalszym rzędzie aż do wysokości stu milionów koron (100,000.000) gwarantuje te wypłaty fundusz krajowy.

!!) Sejm uchyla postanowienia § 89 ustęp drugi i czwarty statutu Banku krajowego w dotychczasowem brzmieniu i uchwała, iż te postanowienia mają odąd brzmieć jak następuje:

§ 89 ustęp 2. Najniższa wkładka wynosić może 10 koron, a ogólna suma wkładek oszczędności łącznie z zapadłymi odsetkami nie może przenosić sumy stu milionów koron.

§ 89 ustęp 4. Zwrot wkładek oszczędności i opłatę odsetek od tychże poręcza posiadaczom książeczek wkładkowych przedewszystkiem Bank krajowy swojemi aktywami i funduszem rezerwowym, a w dalszym rzędzie (subsydjarnie) aż do wysokości K 100,000.000 (stu milionów koron) gwarantuje te wypłaty fundusz krajowy.

Sejm uchyla § 90 ustęp drugi, statutu Banku krajowego w obecnym brzmieniu „Ogólna suma wydanych asygnat kasowych nie może przenosić sumy czterech milionów koron“, a uchwała, iż ma on brzmieć odąd:

„Ogólna suma wydanych asygnat kasowych nie może przenosić sumy dziesięciu milionów koron“.

E.

„Sejm uchyla w § 101 statutu Banku krajowego następujące dwa ustępy:

„c) w 30% na utworzenie funduszu rezerwowego w celu pokrycia możebnych strat.

Fundusz rezerwowy wymieniony pod c) służy w równej mierze dla wszystkich oddziałów bankowych“ i w miejsce skreślonych ustępów uchwała następujące postanowienia:

„c) reszta zysków będzie obracaną w sposób następujący:

Co najmniej $\frac{1}{6}$ (tej reszty) użytą będzie na dotację ogólnego Funduszu rezerwowego, celem pokrywania możebnych strat wogóle i to tak długo, dopóki wysokość ogólnego funduszu rezerwowego nie osiągnie 20% każdorazowego kapitału zakładowego Banku krajowego; pozostała zaś reszta służyć będzie częściowo na dotację następujących specjalnych funduszy rezerwowych, celem wyłącznego pokrywania poniesionych lub spodziewanych strat:

1. Funduszu strat kursowych przy papierach własnej emisji.
2. Funduszu strat w dziale wekslowym.
3. Funduszu strat w dziale kredytów w rachunkach bieżących.
4. Funduszu strat w dziale pożyczek hipotecznych.

5. Funduszu strat w dziale pożyczek komunalnych.

6 Funduszu strat w dziale pożyczek kolejowych.

7. Funduszu strat w dziale pożyczek gotówkowych, a częściowo na dotację Funduszu emerytalnego dla dyrektorów, urzędników i sług Banku krajowego

Wysokość dotacji każdego z powyższych specjalnych funduszy strat oraz funduszu emerytalnego, z których każdy będzie oddzielnie księgowany, bilansowany i kontrolowany, oznaczać będzie corocznie stosownie do rzeczywistej potrzeby na wniosek Dyrekcyi Rada nadzorcza“.

Sejm uchwala zmianę § 98 statutu Banku krajowego w tym kierunku, iż w miejsce słów: „odpowiada Fundusz rezerwy, utworzyć się mający“, wstawia się słowa „odpowiadają fundusze rezerwowe utworzyć się mające“.

W ten sposób po uchwaleniu zmian § 98 statutu, będzie § 98 opiewał:

„§ 98. Za zobowiązania Banku krajowego, wyływające z interesów bankowych (§ 3 ustęp D) odpowiadają przedewszystkiem fundusze rezerwowe, utworzyć się mające w myśl postanowień § 101 lit. C statutu, następnie zaś kapitał zakładowy, wynoszący pięćdziesiąt milionów koron. (§ 1 ustęp drugi i § 101 lit. a statutu“).

F.

Dodaje się do § 110 jako ustęp ostatni, następujący ustęp:

Członkowie Rady nadzorczej, komisarz rządowy i komisarz krajowy mogą wchodzić z Bankiem krajowym tylko w następujące interesy:

- a) pożyczki hipoteczne;
- b) depozyty a;
- c) zastaw papierów wartościowych;
- d) rachunek otwarty pokryty papierami wartościowymi;
- e) rachunek otwarty przekazowy;
- f) asygnaty kasowe.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy.

Adam Gołuchowski w. r.

Sprawozdawca.

Dr. Tadeusz Pilał w. r.

Członek Wydziału krajowego.